

Cuvânt înainte

Dragi Părinți, Bunici și Străbunici din Tara noastră,
Pe drumul vieții gonim, gonim...

Ochii ne sunt țințiți la ecrane cu forme și lumini, în vecinică, epileptică, mișcare. Mâna noastră cu greu se desprinde de cârma vehiculelor care ne poartă și transportă dintr'un loc în altul. Capul ne este o cutie de rezonanță pentru sonorități neîndurătoare și neîncetate. Creierul nostru, îmbibat cu elixiruri de alchimist, trage concluzii asupra lumii privindu-o prin prisme deformante.

În goană, mergem mai departe, pe când, din inima noastră, răzbate, în surdină, un plâns. Acolo, un copil delicat și tandru, nevinovat și fără apărare, plânge. Este copilul ce eram! El nu s'a schimbat odată cu noi. Singur, uitat, neîubit de nimeni, în inima noastră, copilul neîntinat, ce eram, suspină și plânge!

De Sfânta Sărbătoare a Nașterii Fiului Sfânt, răsti-ne-vom la el să înceteze bocetul?
Sau îi vom șterge lacrimile, domoli, cu glas dulce, suspinul și, luându-l încetișor de mână, îl vom aduce în Universul copiilor noștri, în care, întorcând foaia aceasta, cu pași mășurați, putem intra cu toții?

O petrecere de Crăciun

În Ziua aceea Sfântă de Crăciun, pe inserat, mă aflam în mijlocul unei numeroase familii. Copii, părinți, bunici, rude, până la a șaptea spiță, ne veseleam, admiram arta culinară a gazdelor și o cinsteam cu o sănătoasă poftă de mâncare.

Paharele se umpleau, tot mai des, cu licoarea risipitoare de griji a lui Bacchus. Însuflețirea convivilor devenea din ce în ce mai vie.

Eu eram prinsă în vârtejul ei, când simții că o privire, care venea, de nu se știe unde, mă săgeta.

Îmi luai ochii dela belșugul de bucate ale căror rumeneli și arome mă îmbiau să le gust și căutai privirea care mă săgetase.

În fața mea, un brad cu vârful pleoștit se uita, cu desnădejde, la mine.

Sărmanul arbore era năpădit de cabluri și becuri electrice multicolore, care se aprindeau și se stingeau în mod automat, ritmic și fără oprire, ca o reclamă luminoasă pentru o loterie înșelătoare.

Mi se păru atunci că ghicesc gândurile pomului obidit:

- *Amfitrioni și oaspeți au uitat, demult, sensul minunii de la Betleem...*
- *Ei nu se bucură, acum, decât de plăcerile gurii...*
- *Eu nu mai sunt, pentru ei, un "Pom de Crăciun", ci sclavul unui fără de noimă décor...*
- *Uitate sunt Chipurile Sfinte, colindele, poeziile, uitați artiștii și poeții, care povestesc și cântă Nașterea Domnului nostru Iisus Christos.*
- *Copiii de azi nu știu că Nașterea Domnului este o Taină Sfântă, care, de două mii de ani, face să izvorască și să se reverse în lume fântâni de frumuseți.*
- *Cine o va povesti copiilor de mâine?...*

Așa mi se părea că se socotea, în tăcere, bradul.

Ghicisem, oare, cugetarea sa?

Întrebai pe bietul osândit din ochi.

Lacrimi curgeau din cetinile lui...

În limpezile picuri, se oglindea vasul alb, pe care, de două mii de ani, Taina Sfintei Sărbători de Crăciun plutește.

Valuri uriașe, de pretutindeni, îl loveau.

Scufundarea lui, dintr'o clipă în alta, era de temut.

Cine se va încumeta să îl smulgă din chinga valurilor nemiloase?

Nevolnici și mișei din fire, oamenii privesc, nepăsători, propriul lor naufragiu sufletesc.

Iar eu fac parte dintre ei.

Și totuși, în drum spre casă, suferința bradului, care plângea, îmi stăruia în minte...

Schimb de scrisori între prieteni de demult

În timpul nopții, visai că bradul nefericit plecase în căutarea lui „Pom de Crăciun” din copilăria mea. Cum se crăpă de ziuă, mă hotărâiu să îl regăsesc și îi scriei:

- Sunt zeci de ani, „Pom de Crăciun”, de când nu ne-am văzut!

Multe necazuri s'au abătut, de atunci și până acum, asupra Țării, a ta și a noastră.

- Cu toate acestea, în fiecare an, de Sfânta Sărbătoare de Crăciun, îmi a fost dor de tine. Iar astăzi, mai mult decât oricând, pentru că, astăzi, ești tu, prietene de demult, cu desăvârșire umilit și despuiat de drepturi.

- Brazi sintetici și arbori, fără de milă înăbușiți sub mii de becuri, aprinse ca la iarmaroc, buimăcesc copiii.

- Ei nu știu că tu vii la ei, în Noaptea Sfântă de Crăciun, anume, ca să îi anunți că în ceastă Noapte Mântuitorul lumii, la Betleem, e născut.

- Că tu vii ca să le vorbești de fapte bune, de neclintire în credință, de neplecare în fața strâmbătății și ca să cânți cu ei colinde.

- Copiii nu știu, de asemeni, că tu, „Pom de Crăciun” din copilăria mea, de zeci de ani ești scos din dreptul tău de sol al Nașterii Domnului Sfânt și aruncat în pustiul unei tăceri de moarte.

- Dacă, într'o bună zi, ei ar descoperi înțelesul Minunii dela Betleem și adevărata ta menire, atunci, s'ar rupe urzeala tăcerii și în dreptul tău de vestitor al Tainei Nașterii Fiului Tatălui Ceresc ai fi reînscăunat.

- Să sfâșiem, „Pom de Crăciun”, fără întârziere, nefasta mreajă a tăcerii!

Florica A lui Moș Ploaie
Din Orașul Copilăriei mele
De Sfintele Sărbători de Crăciun

Încredințez scrisoarea mea lui Vânticel, copiilor devotat poștar.

El o duce, vuind, prietenului meu de demult...

Și... mai repede decât s'ar crede, îmi aduce răspunsul de la el, șuietând:

- Fără un bob de zăbavă, Florico, îți răspund.

- Eu chiar mă pregăteam să îți trimit o carte, atunci când îmi veni zvon de la bradul mahnit că mă vei căuta în scris.

- Prietenă de demult, află că planul meu de luptă împotriva tăcerii este demult alcătuit, dar, de mai bine de o jumătate de veac, eu îl păstrez pe fund de cufăr, pentru că, tu știi prea bine, timpurile erau tulburi, silnicia cumplită, prieteni de ai noștri, care vroiau să spună adevărul, prinși, întemnițați, unii uciși.

- Datoria mea era să nu stric tihna nimănu și să îi cruț pe toți.

- Acum însă, nu mai este timp de așteptare, căci ceea ce omul strică nu se îndreaptă de la sine.

- Adăstarea nu este întotdeauna bună.

- Tăcerea trebuie să fie ruptă.

- Sfâșierea tăcerii înseamnă neîncetate bătălii.

- Oștirea mea oțelită pentru un lung războiu e pe picior de bătaie.

- Primul asalt îl dăm cu arma, pe care tu o ai în mână: **condeiul!**

- În clipa în care vei citi comanda mea: „**Foc!**”, începi a scrie **“Povestirea”** acelei Zile Sfinte de Crăciun, în care voi, copiii de atunci, frații tăi și cu tine, m'ați cunoscut.

- Terminată, Vânticel mi-o va aduce într'un suflet.

- Bravii mei soldați o vor trâmbița-o, dela o zare la alta, iată cum:

- Puternicul nostru aliat, Mai-Marele-Vânturilor, mi-a dat legate burduf, într'o turbincă, pe vasalii săi potrivnici împrăștierii știrilor noastre. Așa își ajută el prietenii din timpuri imemorabile, așa ne ajută și pe noi.

- Vânticel ne va fi și de aici înainte poștar.

- Rudele lui, nenumărate, ard de nerăbdare să vânture știrea din Miază-de-Noapte în Miază-de-Zi și dela Soare-Răsare la Soare-Apune.

- Nourii o vor prinde în volburi și, alunecând prin văzduhuri, o vor transmite navelor zburătoare.

- În timpul iernii, steluțele de zăpadă o vor rosti-o în fulgurea lor. Și neaua o va șopti naturii adormite, sub blana cojocului ei.

- În celelalte anotimpuri, picurii ploii și stropii de rouă o vor murmura.

- Sorbindu-o în corolele lor, florile o vor răspândi-o în efluvii de miresme subtile.

- Codrii și pădurile de pe acum își exersează freamătul ca "să o zică din frunză".

- Păsările cerului vor să o pună pe note și să o cânte, după partitură, la viitoarele lor concerte.

- Spiridușii au, ca de obicei, idei năstrușnice: ei vor să o șusăie la urechea copiilor, seara, când mămicile lor îi duc la culcare.

- Iar mâțele, care, toate, știu citi în călindar, și-au cumpărat chiar ochelari, ca să o studieze mai îndeaproape, mai înainte de a îi toarce firul sfârâind dintr'un fus de nimeni văzut.

- După cum vezi, Florico, nu mai lipsește decât **“Povestirea”**, pentru ca toată această fidelă, inimoasă și iubită oaste, ce se mărește, zi de zi, să se pună în mișcare.

- În numele vechiului nostru legământ de prietenie, te rog să te așterni la scris, cu voie bună, cu spor, dar cu măsură, căci nu vreau să te obosești.

*“Pom de Crăciun” din Copilăria ta
Din Creastă de Munte
De Sfintele Sărbători de Crăciun*

Vânticel termină de șuierat scrisoarea de la “Pom de Crăciun” și amuțește...
Iar eu rămân pe gânduri...

Să mă aștern la scris!?!...

...Dar eu nu am harul de a scrie, nu am „talantul” dela Dumnezeu!

Cum să fac oare?...

Nu văd decât o cale: să retrăiesc ca de atâtea alte ori, frânturi de timp zburate... să uit de cele din jur, să mă întorc înapoi, copilă, la casa părintească, unde... întâmpin pe ai mei...

Încep să scriu, uit să mănânc, să beau, să dorm... nu mai pot face nimic altceva... scriu...

Ici un cuvânt, colo un altul, nu ăsta, un sinonim mai expresiv...

Pot, oare, cuvintele spune freământul din inima mea?

Cum este fraza? Arhitectura ei este solidă și totodată armonioasă?

La citit, ritmul și muzicalitatea limbii noastre sunt puse în valoare?

Nu încalc reguli fundamentale de gramatică?

Nu nesocotesc geniul limbii române?

Nu fac concesii jargonului de care, de două generații încoace, nimeni nu mai știe să râdă?

Recitesc. Șterg. Înlocuiesc totul. Reîncep. Șterg iarăși. Iar încep.

Încetez a scrie!

Invoc Ajutorul Ceresc:

- Doamne, Dumnezeul nostru și al părinților noștri, în limba dată nouă moștenire, de generații nenumărate de țărani, Tu ești Cel care ai pus plămada, laptele și mierea!

- Fă, Doamne, ca din miezul ei, ce cu voia Ta, din el însuși crește, să cadă mici fărâme în „Povestirea” mea!...

Reiau munca “da capo”.

Rumeg origini, rudenii, sensuri de cuvinte.

Cumpănesc forța expresivă a locuțiunilor tradiționale.

Caut figuri de stil, care să reînvie farmecul clipelor trecute, așa cum căutătorii de aur scormoneau pământul în căutare de pepite.

Mărit vechea mândră vorbă românească cu un nou mândru cuvânt.

Respect ortografia din copilăria mea.

Cer virgulelor să se așeze, după datorie, acolo unde sensul frazei o impune și unde cititorul trebuie să respire.

Amintesc sunetele eclipsate, înlocuindu-le cu apostrofuri, nu cu trăsături de unire, zică Domnii dela Academie ce vor vrea!

Dau libertate cititorului să își închipuie ce se petrece în timpul tăcutelor puncte...puncte...și să făurească el însuși întâmplări și istorioare cu un condeiu mai iscusit decât cel care alunecă acum pe această foaie.

Încet, încet, cu mare trudă, ajung la fraza la care „**Povestirea**” se curmă, dar nu cu un singur punct, ci cu mai multe...

Vânticel, care tot timpul strădaniei mele își ținuase, respectuos, suflarea, se foiește.

Cu o mână diafană el ridică, unduind, „**Povestirea**”, o învelește în faldurile aerienei sale cape și o duce prietenului meu de demult, la locul știut, în Creastă de Munte.

Iar eu, privind în zări, rămân de veghe...

Înaintea ochilor mei, cortina, grea de ani, pe care Timpul o lasă să cadă între clipele care trec și cele care vin, cu măreție, se ridică!

Timpul, el însuși, se pitulește, se face nevăzut. Nu mai este „ieri”, nici „azi”, nici „mâine”, există doar „acum”!
Acum, „Pom de Crăciun” citește Oastei sale...

«Povestirea»

E seara de Moș Ajun

Noi copiii, frații mei și cu mine, zglobii și neastâmpărați, intrăm, în fugă, în camera praznicului de mâine, unde dăm cu ochii de tine, «Pom de Crăciun»!

Uimiți de frumusețea ta, noi ne uităm, sfioși, la tine.

Cu fruntea sus, tăcut și demn, tu ne arăți cu gravitate:

Minunea dela Betleem

În creștetul tău, o stea, cu sute de scântei, «*strălucește ca o Taină Mare și lumii vestește/ Că astăzi, Curata, Prea Nevinovata, Fecioara Maria/ Naște pe Mesia*»...

Porțile raiului, desferecate, se deschid pentru noi!

Printre crengile tale zboară îngerii... Unii cântă în cor ... «Mărire întru Cei de Sus, pe pământ pace și între oameni bună învoire.» Alții îngerii cântă din ceteri și alții... *Sună'n trâmbițe/ Astăzi sună'n trâmbițe/ Că pe cer s'a arătat/Un luceafăr minunat/Un luceafăr minunat»...*

Țărani, meșteșugari, boieri și Voievozi, în straie strămoșești, merg cântând voios, cu brațele pline de flori, spre orașul vestit Betleem numit»: «*Haideți fraților să mergem/ Floricele să culegem/ Să le ducem lui Christos/ Să ne fie cu folos»...*

Noi îi petrecem un timp cu ochii, pe drumul care șerpuiește printre crengile tale, «Pom de Crăciun», apoi, la o răscruce, luăm o scurtătură și ajungem înaintea lor la staulul din Betleem unde... «*În iesle de boi se născu/ Cel ce toate le făcu/ Pe paietele grâului/ Pe flori dalbe-a fânului/ Ce pari îs prejur de iesle?/ Cu nuiete's printre pari?/ Sunt nuietele argințele/ Fiul Sfânt e'n fășetele»...*

Uitându-ne la mica, nevinovată și plăpânda Lui făptură, învelită în... «*Fașa-l dalbă de mătase/ Scutecel de dupănel/ Căpșoară de păioară»...* inimile ne zvănesc de o cucernică și duioasă înfiorare.

O frântură din Sfânta Liturghie răsună în amintirea noastră... «*Domnului, capetele noastre să le înclinăm»...*

Noi le plecăm și, înaintea Minunii, pe care tu, «Pom de Crăciun», ne o arăți, îngenunchem.

Când din nou ridicăm ochii spre staul... «*In iesle pe flori de fân/ Unde Dumnezeu năștește/ Pajiște verde creștea/ Din plociuni făclii ardea/ Din grădele, luminele/ Din păițe, luminițe».*

În acel timp, Fecioara Maria veghea, cântând cântece de leagăn, ca în colinde... «*Maica Sfântă' L legăna/ Linu-i lin și iarăși lin/ Cântec dulce Îi cânta/ Lin și iarăși lin»/... «Și mi-L plouă ploaie caldă- Ploaie caldă de mi' L scaldă/ Și mi-L ninge/ De mi' L unge».*

Cu părul nins de ani, smerit și gânditor, Sânt Iosif sta sprijinit într'un toiag, pe care înmugureau frunze și flori. Blândește dobitoace, grijulii, suflau deasupra iesli din pieptul lor căldură.

Iată că cei trei Magi de la Răsărit, Melchior, Gaspar și Baltazar sosesc, pe spate de cămilă, călăuziți de Stea. Cu respect și iubire fără margini, se prostornează ei în fața Noului Născut ca înaintea unui Împărat... «*Dela Stea precum învățară/ Lui Christos cu daruri se închinară/ I-au adus aur, smirnă și tămâie/ Și le-a fost lor ca să se mângâie...».*

Rând pe rând sosesc credincioșii și I se-nchină.

Apoi, unii după alții, pleacă răspândind Vestea Minunii mai departe de la om la om, din casă în casă cântând... «*O, ce Vestea Minunată/ Din Betleem ni se arată/ C'astăzi s'a născut/ Cel fără de'nceput/ Cum au spus Proorocii/ C'astăzi s'a născut/ Cel fără de'nceput/ Fecioara Maria!*»...

O bucurie de nespus inundă inimile noastre!

Am vrea să îmbrățișăm toată omenirea, să alinăm orice suferință... să alungăm, de pretutindeni, sărăcia...

Alergăm în căutarea Mamei ca să îi împărțăm elanul nostru, când, deodată, ușa se deschide și în pragul ei apare... Mama!

Ne cuibărim cu toții la pieptul ei și o întrebăm:

- *Crezi tu, Mămica noastră scumpă, că, pe lumea asta, sunt oameni nepăsători, care se gândesc numai la ei când aud cântând: «Domn, Domn, Domnu'n Cer/ Ia'n sculați și vă spălați/ Că vă vin colindători noaptea pe la cântători/ Si nu vă fac nici un rău/ Ci v-aduc pe Dumnezeu/ Dumnezeu cel Mititel/ Mititel și' Nfășețel...»*

- *Mămica noastră scumpă, spune-ne cum să ocrotim noi pe Dumnezeu cel Mic și fără apărare?*

Mama ne ascultă cu toată luarea sa aminte, apoi ne mângâie și ne răspunde:

- *Adorându-L ca Magii dela Răsărit și tot poporul Lui credincios.*

- *Iubind pe părinții voștri și ascultând de ei.*

- *Fiind între voi uniți și iubitori toți trei, într'o simțire și în același gând.*

- *Îngrijind pe cel în suferință cu aceeași dragoste cu care ați îngrijit pe Micul Dumnezeu.*

- *Ajutând pe cel ce este în nevoie și împărțind cu el mult-puținul pe care îl aveți.*

- *Ținând piept lăcomiei și trufiei.*

- *Oare nu voi mi-ați cerut să poftim mâine la praznic pe copiii vecinilor noștri strimtorați de nevoi? Ei vor veni.*

Tata nu e mai prejos decât voi în fapte bune; în clipele astea, el împarte daruri la vecinii săraci.

Apoi, întorcând ochii spre «Pom de Crăciun», îi glăsuiește:

- *Mâine, tu vei îmbrăca mantia ta înscânteiată și, din brațele tale, vom lua daruri de împărțit la fiecare oaspeț.*

- *Iar voi, copilașii mei, nu vă atingeți, până mâine, de «Pom de Crăciun». Aveți răbdare!*

Zicând acestea, mama ne sărută pe frunte, ne amintește că se apropie ora de culcare și se duce la treburi încă neterminate.

Noi nu ne urnim din loc.

Rumegând în minte ce ne-a spus mama, nu ne îndoim că vom respecta, literă cu literă, cuvântul ei.

Totuși, am dori ca în seara aceasta de Moș Ajun să ne fie îngăduit a cerceta, măcar cu privirea, ce daruri se ascund în ramurile tale, «Pom de Crăciun»!

În timp ce noi ne mărturisim, unul altuia, gândurile, ni se pare că razele Stelei, din fruntea ta, au scintilări mai luminoase !!!

- *Este semn bun! ne spunem noi și, cu conștiința împăcată, începem cercetările...*

Brațele tale sunt încărcate de odore, «Pom de Crăciun»!

Ornate de sărbătoare cu poleieli și foi multicolore, dulci bunătați sunt agățate de ramurile tale, aici, cu lăntișoare de mătase, colo, cu fire argintii și aurii.

Printre ele, descoperim adevărate opere de artă, lucrate de maeștri cofetari!

Un Don Quijote, înalt și ciolănos, făcut din zahăr ars și miez de nucă, e călare pe faimoasa-i Rosinantă, cioplită în ciocolată cu lapte.

Cu spada lui de caramel, Cavalerul amenință două mori de vânt, construite din «bomboane fondante».

Scund și grăsun, valetul său, Sancho Panza, e ticluit din fructe zaharate.

După o lungă rătăcire prin pădurea ninsă, Ionel și Mărioara, înfrigurați și fometoși, ajung la căsuța de turtă dulce a lui Baba Cloanța. Se înfruptă din pereții ei, neștiind că baba îi pândește cu gând rău.

Un Sgriburilă, din albuș de ou și cioburi de migdale se încălzește lângă un jăratec de castane coapte, care mocnește sub văpaia unui sirop de căpșune...

Tot uitându-ne, cu aere savante, la dulcile bunătăți, ne lasă gura a apă... O mână se întinde, poate două, dacă nu chiar trei și... vrea să apuce... când, răbufnește, dintre crengi, un zgomot, ca un trăsnet într'un cer senin!

Un popor de jucării și de păpuși, vibrând de indignare, ne privește cu ochi muștrători.

Cu clinchete de alămuri și foșnete de mătase se apropie de noi!

Din mulțime se ridică voci dojenitoare:

- Copii fiți răbdători! Nu ofensați pe Micul Dumnezeu! Urmați preceptele Mămicii voastre, nu cădeți în păcatul lăcomiei!

Ne îmbujorăm la față. Lăsăm ochii în jos și, cu adevărat rușinați, cerem iertare.

Din fericire, slăbiciunea noastră de o clipă ni se iartă pentrucă, deși gândul nostru fusese vinovat, nu păcătuirăm cu fapta.

Incidentul se termină cu un tratat de pace încheiat după toate regulile încrederii și simpatiei reciproce.

Noi fângăduim că, de acum încolo, nu vom mai cădea pradă lăcomiei.

Iar jucăriile ne propun să explorăm, cu ajutorul lor, cerul, marea și pământul. Începem să ne alegem mijloacele de locomoție.

Căluți, care suflă flăcări pe nări, mănâncă jăratec și beau pară ne poftesc, scăpărând din copită, să îi încălecăm.

Vasele cu pânze așteaptă îmbarcarea noastră.

«Aerostat-ul» fraților Montgolfière ne invită să urcăm în nacelă, însă noi intrăm în cabina unui submarin ca să calculăm adâncimea mării...

Revenim pe pământ, luăm automobilul și parcugem dintr'un hotar la altul Țara noastră ca să îi urăm «Ziua Bună!».

Zburăm cu avionul deasupra Europei.

Facem escală la Veneția, unde vizităm Palatul Dogilor. În Arhivele lui, sunt scrisori ale lui Ștefan- Vodă cel Mare! Murmurăm «Tatăl Nostru» în Basilica San Marco.

Luăm din nou avionul cu direcția Paris.

În capitala Franței, ne plimbăm în "Jardin des Plantes, ne simțim mai mici decât un grăunte de nisip în vasta Catedrală Notre Dame.

Prin două-trei învârtituri de cheie, năzdrăvanele jucării se însuflețesc și cu ele zburăm în aer, alunecăm pe ape și sub ele și străbatem țări și continente pe uscat.

Ne-am putea duce chiar în Lună, unde suntem chemați de Cyrano de Bergerac, Baronul de Münchhausen și de locuitorii ei.

Dar, fiindcă ne este dor de părinți și de Țară, amânăm zborul în Lună, pe altădată.

Ne întorcem acasă, călătorind regește cu trenul «Orient-Express» și iată-ne, «Pom de Crăciun», din nou în fața ta!

În timp ce noi eram în depărtări, prieteni dragi, întâlnești în basme, soseau în țuguia ta coroană de frunze aceroase, ca să ne întâmpine la venirea acasă.

Văzându-ne intrând, ei ne dau binețe cu zâmbetul pe buze.

Bucuroși, noi îi salutăm după cum se cuvine, pe fiecare în parte :

- Ileană Cosinzeană, din cosiță-ți floarea cântă, plecăciune !

- Cavalerescă salutare, nobile Făt-Frumos!

- Pasăre măiastră, cioplită de Brâncuși în marmoră și turnată în aur, cu viersu-ți fermecat când ne vei desfăta ?

- Ce mai faceți voi, dragi Sfarmă-Piatră, Strâmbă-Lemne, Flămânzilă și Setilă, sunteți voi bine sănătoși ?

- Dar voi fărtați, Păcală și Tândală, ce alte pozne ați mai făcut?

- Tot pe un iepure și chiop mai călătorești dumneata, bătrâne Statu-Palmă-Barbă-Cot?

- Cum o mai duci cu durerile matală de șale, Tușă Muma- Pădurii?

- Nu va fost frig pe drum? Nu ați dori un lapte cald?

Chiar în această clipă Mama întredeschide ușa, ne aude și promite să aducă băuturi dulci și calde noilor veniți, dar numai după ce noi, copiii, vom fi fost în pat.

Noi pregetăm să mergem la culcare și cerem Mamei încă o mică păsuire, care ne este dată.

Invităm pe prietenii noștri din basme la sfat, în jurul vetrei, dar ei ne îmbie să continuăm excursia cu ochii, în ramurile tale, «Pom de Crăciun», unde descoperim minunății după minunății:

Jocuri, care măresc destoinicia, cutiuțe cu scule și unelte pentru mâini harnice de băieți, coșulețe de lucru pentru micuțe mâini de fete, mașini de socotit cu bile colorate, fluiere,... muzicuțe...

Credem că nici unul din odoarele tale nu ne-a rămas necercetat și că putem spune noului nostru Univers:

Noapte Bună !

Însă ne înșelăm!

Zărim cărțile, care, înțelepte, așteptau, tăcute, să le vină rândul la cinstea ce li se cade.

Văzându-le tocmai la urmă, ne fâstâcim și ne înroșim în fața lor.

Cu toate acestea, nu ne pierdem firea și le spunem:

- *Cu multă plecaciune, Înalte Doamne Cărți, Atlase și Albume! V'ar supăra dacă noi nu am citi acum decât câteva nume de autori, căci timpul astăzi ne lipsește?*

Aceste Înalte Doamne au curtenia înăscută în «albastrul lor sânge».

Ele ne răspund:

- *Nicidecum! Sunteți rugați să faceți cum vă place. Pentru cine dorește am adus cu noi chiar și un Domn Abecedar.*

- *Noi nu știm să citim prea bine, le răspundem, dar am putea silabisi câteva nume despre care am auzit că sunt nemuritoare:*

CREAN-GĂ...COȘ-BUC...E-MI-NES-CU...A-LEC-SAN-DRI...IS-PI-RES-CU... și ...MOȘ NA-E, ai cărui nepoți suntem ca toți ceilalți copii din Țara noastră.

Însă efortul de a citi este, pentru noi, mare. Ne chitim că atâta învățătură, în Ajun de Crăciun, este tocmai cât trebuie și ne luăm, deocamdată, «Rămas Bun»!

- *Înalte Doamne Cărți, Atlase și Albume, Amabile Domn Abecedar, dați-ne voie să vă spunem «La revedere, Cu plăcere și Pe curând»!*

Ele ne surâd grațios. Cu toate acestea, nouă ni se pare că în surâsul lor este un dram de ironie. Oare puțină noastră știință le va fi fost dezamăgit?

Neavând însă timpul să tăiem firul în patru, ne făgăduim să reinnoim convorbirea cu aceste distinse persoane, când vom ști să citim mai bine.

Și... vrem să plecăm...dar este un făcut! Nu ne putem lua ochii dela tine, «Pom de Crăciun»!

Straiul tău pare a fi cusut cu licăriri de licurici!

La capătul respirat al ramurilor tale, stă «drepti», ca un ostaș de strajă, lumânarea de ceară de albine, înfiptă în țepușa unei tipsiute de aramă.

Agățate în vârful verzilor ace, tremură stelute împletite din fire argintii, ca fulgi de nea!

De crengile tale suspendate, se leagănă, agale, multicolore globuri de cristal, felurit suflate, care răsfrâng lumina în mii de curcubeii.

Beteli, subțiri și mlădioase, ca firul de păianjen, alunecă printre cetini și se înfioară la cea mai mică boare...

La cea mai slabă rază de lumină, ele lucesc ca pâraiele munților noștri, ziua sărutate de soare, noaptea mângâiate de lună.

Noi, copiii, frații mei și cu mine, rătăcim cu ochii printre podoabele tale, «Pom de Crăciun» ca prin livada fermecată, unde pomii dau roade de aur.

Dar, o nouă chemare a Mamei ne risipește arumirea.

Nici o clipă mai mult de visare nu ne mai este îngăduită.

Ne facem rugăciunea de seară cu părinții noștri, cu voi, prieteni din basme, cu tine «Pom de Crăciun» și toți locuitorii tăi.

Apoi vă urăm, tuturora, Noapte Bună !

Datoriile de seară odată terminate, suntem în pat.

Crâmpeie de colinde se urcă în înalturi...

...Sus în curtea lui Crăciun/ S'a născut un Domn prea bun.../Domnul s'a născut!...Lumea cu dor...s'a umplut...

Moș Ene vine pe la gene, pleoapele noastre, alene, coboară...

În curte, se clădește un staul solid, călduros și cu nutreț din plin, pentru blândeștele dobitoace dela Betleem...

Din nourii, care învelesc acum casa noastră, pogoară în cameră Maica Domnului și Sânt Iosif cu toiagul său înflorit.

Pe aripi de îngeri, ieslea cu Micul Dumnezeu, scăldat în lumină, este lăsată încet, încet, alături de noi...

În visul nostru ca aievea, murmurăm fericiți:

- *Doamne, noi nu dormeam! Stăteam de veghe! Aveam o presimțire că, în Noaptea asta Sfântă, Tu vei veni, dela Betleem, la noi!...*

- *Iar acum, că ne ești așa de aproape, nu știm cu ce cuvinte să îți mulțumim că ai venit!...*

- *Nu e nevoie de cuvinte, copii dragi Mie!*

- *Mulțămă, pe care voi nu știți să o spuneți, se ridică spre Mine, din străfundul sufletelor voastre, ca odoarea florilor dalbe din colinde!*

- *Noapte bună! Somn ușor și dulce! Vise plăcute!...și... pe mâine!*

E ziua Sărbătorii Sfinte de Crăciun

La biserică.

Serviciul divin.

Cuminecătura: o Taină prin care ne unim trup și suflet cu Micul Dumnezeu!

Suntem din nou acasă.

Mesele sunt întinse.

Oaspeții sosesc.

Praznicul începe.

Noi, copiii, prânzim cu ochii la tine, „Pom de Crăciun”!

Colindătorii trag clopoțelul dela poartă. De câte ori îi auzim, sărim în sus de bucurie.

Astăzi ușa este deschisă tuturor. Casa este plină.

Pe când Tata stinge luminatul electric, Mama aprinde luminițele de ceară din capetele ramurilor tale, «Pom de Crăciun».

Sfioasele făclii, pâlpâind, destramă întunericul. Lumini și umbre joacă printre ramuri.

Mama dă foc vârfurilor de minuscule artificii.

Cu zumzet de găze zorite, țâșnesc mănunchiuri de zvăpăiase și efemere scânteii.

Falnic ești tu, în noua ta hlamidă de vii luminiscente, din care emană arome de ceară de albine și rășină.

De sus de tot, din cetini, Chipurile Sfinte ne binecuvăntează!

Moș Crăciun, care, la cererea noastră scrisă, împărțise tot ce avea la copiii săraci, «sosește de prin nămeți», cu tolba goală. Din ochii lui buni și blânzi o lacrimă ar vrea să curgă, dar... necutezând, se anină de geana lui albă, pe care sticlește ca un mic diamant.

Ca la un semn, cu toții, dela mic la mare, cântăm. Din piepturile noastre colindele străbune se înalță!

Tu, «Pom de Crăciun», cânti împreună cu noi! Asemenea nouă, tu sorbi, cu nesaț, cuvinte și melodii simple, dulci, firești, care străbat negura timpurilor, cum străpung ghiociei, cu clopoței lor candizi, zăpada.

Ele ne întăresc credința, răspândesc iz de poezie, seamănă sâmburi de înțelepciune. Ne stârnesc veselia cu urări glumețe:

«Colo sus păstă răzoare/ Tăt un fluture și-o floare/ Iar nouă pentru colindă/ Să ne iasă gazda'n Tindă/ C'o vadră de colăcei/ Ca la Caana Galilei/ Nu doar că sântem săraci/ Și umblăm după colaci/ Ci c'ășa-i legea la Români/Și obieceiu bătrân/ Să se bucure tăt satu/ Că's o născut împăratu...».

Mama noastră, gazda, se ridică, desprinde din ramurile tale, «Pom de Crăciun», daruri și cu o vorbă bună, o laudă, o încurajare, o mângâiere, o urare, ea ni le împarte. Ochii tuturor lucesc de mulțumire.

Chemată de Tata, care răsuțește butonul electric, «Zâna Electricitate» revine repede ca gândul, printre noi, alungă întunericul și dă prilej la alte bucurii.

Noi, copiii, ne arătăm, unii la alții, darurile primite. Suntem mândri de ele, dar și mai mândri suntem noi de tine, «Pom de Crăciun»!

- De aici înainte, îți spunem noi, tu vei purta în fiecare an, în brațe, Minunea dela Betleem și daruri multe și podoabe! Tu vei vedea și auzi pe nepoții nepoților noștri cântând colindele de totdeauna și le vei cânta cu ei în cor ca și astăzi!

- Iar noi de vom fi fost oameni de treabă și nu vom fi nimerit în lad, din nevăzutele Tării ale Văzduhului, cu toți înaintașii noștri, vă vom asculta!

Mișcat de simțămintele noastre, tu ne răspunzi cu valuri de miresme desfătătoare ca nectarul și ne rogi ca, niciodată, să nu ne îndoim de tine.

Și într'un avânt unanim de prietenie, cu toții, «Pom de Crăciun», micii noștri invitați, frații mei și cu mine, ne legăm ca, de aici înainte, unii pe alții, ca frații, să ne întrajutorăm.

Rugăm pe Mama să scrie legământul nostru pe o năframă de mătase. Ea îl sigilează cu picături de ceară, în care încrustează vârful unei crenguțe din coroana ta.

Moș Crăciun, drumeț neostoit, îl duce - spre păstrare - la Mânăstirea Cetățuia din Moldova, unde un văr al său este Arhimandrit.

De abia urcăm pe Moș Crăciun în sanie și îi urărăm „Drum Bun!” că auzim clopoțelul sunând. Și apoi, tropăit de cizme, zgomote de lăncii și glasuri: «Vine Vicleimul!»! «Vin Irozii!»!

Cât ai zice «păș», facem din încăperea adevărată sală de spectacol: la mijloc, o alee, scaune pe lături, în față un spațiu gol: scena. În ea tronează scaunul împărătesc: jilțul lui Tata-Mare.

Cu un gest larg și generos, Tata dșchide ușa.

Încununat cu aur, îmbrăcat în purpură și cu sceptrul în mână, Regele Irod își face apariția! În jurul lui sfetnici, gărzi, curteni.

În fruntea tuturor, cine credeți că este?

Pichi, mica noastră cățelușă, cu ochi mari, negri, vii. Veselă și triumfătoare, ea conduce Regele și alaiul său în sala tronului!!!

Aici, pana mea se poticnește. Nu mai aleargă pe coala de hârtie, ci se învârtește pe loc.

- Ai obosit? o întreb eu îngrijorată.

- Nu, dar vreau să privesc în tihnă Irozii, să văd pe îndelete Vicleimul, îmi răspunde ea.

Nu apuc să îi spun:

- Fă, rogu-te, cum ți-e vrerea! că o văd azvârlindu-se în brațele lui Pom de Crăciun, care o prinde, cu reverență, și, prevenitor, o așează în cea mai somptuoasă lojă din crengile lui.

Iată pricina din care vă îndemn, dragi cititori, să vă uitați la micii artiști, care declamă misterele creștine, necălăuziți de pana mea.

Iar eu, nemaivând cu ce scrie, vă poftesc, dragi cititori, să vă uitați la micii artiști, care acum declamă misterele creștine, necălăuziți de pana mea...

Încheiere

Pe când «Pom de Crăciun» citea Oastei sale «Povestirea», Zâna Apelor și a Pădurilor o buciua din stâncă în stâncă, pisc în pisc și culme în culme. Echo-ul ei plutea pe deasupra plaiurilor, cutreiera văile, se rostogolea pe dealuri, cobora în câmpii...

Cu iuțea fulgerului, Înălțimile lor Anotimpurile, Domnițele Luni și curtenii lor, se adunară în Creastă de Munte.

Albina își curmă lucrul. Gâza își potolește neastâmpărul. Vântul încremenește. Frunza nu se mișcă.

În liniștea solemnă, vocea prietenului meu de demult răsună. Făpturile lui Dumnezeu, numai ochi și urechi, urmăresc firul «Povestirii».

Când pana mea sare în brațele lui «Pom de Crăciun» izbucnesc ovații!

Cu un semn, el le oprește și cuvintează mai departe.

- *Astăzi, spune el imensului său auditoriu, războiul împotriva tăcerii, care de treisprezece lustre mă împresoară, este declarat.* (Urale!)

- *Dezvăluindu-vă «Povestirea», primul foc a fost tras.* (Strigăte de «Bravo»!)

- *În clipele în care vă vorbesc, Ostașii mei o deapănă copiii!* (Puternice aclamații).

- *Ei o împrăștie, jur împrejurul zărilor, roată! Despre ea se dă sfoară în Țară!* (Mulțimea clamează bucuria cu strigăte de «Trăiască Oastea noastră»! și urale).

Înflăcărarea e la culme. Auditorii vor să intre, cu toții, în Oastea lui «Pom de Crăciun», pe care ei îl numesc «Adevărat»!

Se hotărăște redeschiderea listelor de înrolare. Se împart la meșteri mari, mari datorințe. Domnițele Luni sunt încărcate cu menținerea ordinii. Veverițe năzdrăvane au misiunea de a aduna merinde. Înălțimile Anotimpuri, ele însele, prepară bucate. Moș Martin și frații lui, pricepuți tâmplari, cioplesc răboaje. Sperioase capre sălbatiche culeg bucățele de cremene, din care bursuci tacticoși fac cuțitașe de crestat în lemn.

Într'un du-te-vino neîntrerupt, iepuri urechiați aduc uneltele de înscriere pe o stâncă aplecată de vițor și netezită de ploii.

În jurul ei, artiști - sculptori spiriduși crestează pe răboaje numele și datele civile ale recruților, după alfabet, ca în filele unui catalog.

Cerbi, bătrâni de sute de ani, agață răboajele de piciorușe de porumbei călători.

Istețele zburătoare le duc la Mănăstirea Cetățuia din Moldova, spre păstrare pentru posteritate, alături de legământul dintre «Pom de Crăciun» din copilăria mea și noi copii de atunci.

Oastea se mărește văzând cu ochii.

În rândurile ei, vreți să intrați și voi?

Vreți ca, în noaptea de Ajun, să vină în casa voastră «Pom de Crăciun Adevărat», purtând în ramurile lui un Univers fermecător, deasupra căruia veghează și strălucește, pentru voi, Minunea dela Betleem?

Vrem, răspundeți voi?

Chiar vreți sau chitiți a mă păcăli?

Limpede și hotărât, răspunsul nostru este: Vrem!

Dacă așa stau lucrurile, să trecem dela vorbe la fapte!

Să faceți și voi acum bine

Ce-ați auzit dela mine,

Să povestiți jur împrejur!

Cu graiu clar și deslușit,

Ca să placă orișicui, negreșit!

Cu meșteșug însutit și răbdare,

Ca să fie, orișicui, o încântare!

Reproducerea integrală a colindelor din care sunt extrase citatele

MIREA I. Ilie (Bibliografie II- 3)

Pagina 51: «Steaua sus răsare»

Steaua sus răsare/Ca o taină mare/ Steaua luminează/ Și adeverează/ Steaua strălucește/ Și lumii vestește/
Că astăzi Curata/ Prea Nevinovata/ Fecioara Maria/ Naște pe Mesia/ În țara vestită/ Betleem numită.

Magii cum zăriră/ Steaua și porniră/ Mergând după rază/ Pe Christos să-L vază/ Și dacă sosiră/ Îndată-L
găsiră/La Dânsul intrară/Și I se'nchinară/ Cu daruri gătite/ Lui Christos menite/ Luând fiecare/ Bucurie mare.
Care bucurie/ Și aici să fie/ Dela tinerete/ Pân' la bătrânețe.

Pagina 30: «Trei păstori»

Trei păstori se întâlniră/ Raza Soarelui, Floarea Soarelui/ Și așa se sfătuiră/Raza Soarelui, Floarea Soarelui/
Și așa se sfătuiră.

Haideți, fraților, să mergem/Floricele să culegem/ Raza Soarelui, Floarea Soarelui/Să ne fie de folos.

De acum până'n vecie/ Numai bine să vă fie/Raza Soarelui, Floarea Soarelui.

Pagina 22: «Maria se preumbla»

Maria se preumbla/ Bun lăcaș își căuta/Umbla Maica pe pământ/Să nască pe Fiul Sfânt.

Merge'n sus și iară' jos/Că bate vânt friguros/Se luară, se duseră/ 'Tocma'n curtea lui Crăciun.

Bună seara, Moș Crăciun/Zis' Maria celui bun/Lasă-mă'n palatul tău/ C' cam să nasc pe Dumnezeu/ Zise atunci Moș Crăciun/ Du-Te'n grajdul cailor/Ori în târla oilor/Ori în ieslea boilor/Că aceea n'ai ce-i face/Nu te las să naști în pace.

Maria atunci plecă/Ici colea ea alergă/Merse în grajdul cailor/Să nască pe Fiul Sfânt/Dară caii tropăiau/Și ipele nechezau/Stați, cai, și nu tropăiți/Voi, ipe, nu nechezăți/C'am să nasc un Fiu al Meu/Poruncit de Dumnezeu/Caii însă n'ascultară/Și Maria cuvântară/Fi-r-ați voi, cai, blestemați/Să n'aveți loc und' să stați/ Și ori cu câtă mâncare să n'aveți îndestulare/Numa'n ziua de Ispas/Nici atunci decât un ceas.

Maria atunci plecă/Ici, colea, ea alergă/Merse'n târla oilor/Și în grajdul boilor/Dară boii rumega/Și Maria cuvânta:

Stați, boi și nu rumegați/Liniștea nu mi-o stricați/C'am să nasc un Fiu al Meu/Poruncit de Dumnezeu.

Boii star'a rumega/Maica Sfânt' atunci năștea/Năștea pe Fiul cel Sfânt/Fiul Sfânt pe-acest pământ!/ Boii sufla de' n călzea/Maica Sfântă-i fericea.

Boii, dar, mi-o ascultară/Și Maria cuvântară:

Fi-r-ați voi, boi, fericiți/Și în veci blagosloviți

De acum până'n vecie/Fie numai bucurie/De mulți ani cu sănătate/Să vă facă Domnul parte.

Pagina 24: «Ia'n sculați, boieri, sculați»

Ia'n sculați, boieri, sculați/Domn, Domn, Domn în Cer/Ia'n sculați și vă spălați/Domn, Domn, Domn în Cer!

Că vă vin colindători/Noaptea pe la cântători/Și nu vă fac nici un rău/și v'aduc pe Dumnezeu!

Dumnezeu Cel Mititel/ Mititel și'nfășețel/Fașe albă de mătase/ Să' i fie moale la oase/ Cu scuticul de fuior/ Moale pentru trupușor/ Cu tichia de bumbac/ Să-i fie moale la cap.

Ce'i în vârful tichiuței?/ Ce-i în vârful tichiuței?/ Este o piatră nestimată/ Ce plătește Țara toată/ Țarigrad pe jumătate/ Rusalim a treia parte!

S'a sculat o cuconiță/ Și a aprins o luminiță/ Și-a cătat într'o lădiță/ Și mi-a dat o părăluță.

S'a sculat un cuconaș/ Și-a aprins un fânăraș/ Și-a cătat în chimeraș/ Și mi-a dat un gălbinaș.

M'am închinat de sănătate/ Că-i mai bună decât toate.

Pagina 52: «Steaua spre Răsărit (Vestirea Nașterii)»

Steaua spre Răsărit strălucește/ Steaua Împăratului se ivește/ Steaua cu raze mari luminează/ Sfânta Naștere adeverează.

Că s'au născut azi Cel prea Vecinic/ Mesia Christos Cel prea Puternic/ Din Fecioara Maria Curată.

Astăzi este lumea desfătăță/ Magii, Steaua pe cer, cum zăriră/ Câteștrei spre ea călătoriră/ Dela Stea, precum se învățară/ Lui Christos, cu daruri se' nchinară/ I-au dus aur, smirnă și tămâie/ Și le-au fost lor, ca să se mângâie.

A căror mare bucurie și aici, la dumneavoastră, fie!

Pagina 33: «Scoală, scoală, nu dormi!» (Colind de gazdă)

Scoală, scoală, nu dormi/ Florile dalbe/ Că nu-i vremea de dormit/ Ci'i vremea de pomenit/ Și scoală și feții tăi/ Și feții și fetele.

Feții porțile deschidă/ Fete mari lumini s'aprinde/ Neveste mese să 'ntindă/ Că ne vine fiecare/ Și vin junii satului/ Colindând, frumos cântând/ Tot pe Domnul laudând/ Și pe bunul Dumnezeu/ Că ne mântuie de rău.

Gazda ca s'o veselească/ Casa s'o împodobească/ Cu laude îngerești/ Și cu bogății lumești.

Gazdă, gazdă la mulți ani să trăiești, fericită, să dobândești/ Tot binele ce-l dorești/ Și norocul cel mare/ care sfârșit n'are!

Și mult belșug de bani/ La anul și la mulți ani.

Pagina 25: «Astăzi Domnul s'au născut»

Astăzi Domnul s'au născut/ Lumea cu dor s'au umplut/ Sus în curtea lui Crăciun/ S'au născut un Domn prea Bun/ El în iesle se năștea/ Pre nuiiele flori creștea/ Vestea în țară se ducea/ Mai departe ajungea.

Când Irod a auzit/ trei soli mari el a găsit/ El pe-un sol îl trimetea/ Ca să spună ce-o vedea/ Solul iute și

pleca/ leslea mândr'o și afla/ Cum El era înfășat/ Ca un prunc de Împărat/ Tot în fașe de mătase/ Și în haine noi alese/ Lui Irod el îi spunea/ Dară Irod nu credea.

Și atunci ce făcea? Și'ncă - un sol mai trimetea/ Solul iute a și plecat/ leslea mândr'a și aflat/ Dar în ea era culcat/ Domn frumos s'a arătat/ Cum e junele frumos/ Când e tare sănătos/ Lui Irod el îi spunea/ Dar Irod că nu credea.

Iar atunci ce făcea? Alt sol el că trimetea/ Fața Lui ca să o vadă/ Ca să-i spună cum să creadă/ Solul când s'a apropiat/ Din departe a'ngenuncheat/ Din gură li'au cuvântat/ Spuneți-mi adevărat unde știți c'ar fi născut / Un Craiu mare de curând?

De-ți vom spune ce ni-i da? Ce veți cere, v'ați căpăta/ Domnul Sfânt și Domnul Bun e în curtea lui Crăciun/ L-am văzut, prunc mititel/ Frumușel ca un Îngerele/ Tot în fașă de mătasă/ Pe margini cu aur trasă/ Și în leagăn aurel/ Scutecel de bumbăcel.

Pagina 54: «Îngerii lui Dumnezeu» («Bucuria Îngerilor»)

Îngerii lui Dumnezeu/ Astăzi sună' n trâmbițe/ Astăzi sună' n trâmbițe/ Că pe cer s'a arătat/ Un luceafăr minunat/ Un luceafăr minunat.

Mehedinți - Soveja, S: «Creștinismul românesc», (Bibliografie, II- 2)

Pag. 72: Fragmente: În iesle de flori de fân/ Unde Dumnezeu năștea/ Pajiște verde creștea/ Din plociuni făclii ardea/ Din grădele luminele/ Din păițe luminițe...

Mititel și-nfășeșel/ Fașa-i dalbă de mătase/ Scutecel de dupănel/ Căpșoară de păioară...

Și mi-l plouă ploaie caldă/ Ploaie cade de mi-l scaldă/ Și mi-l ninge de mi-l unge/ Vânt leagănul trăgăna/ Domnul repede creștea.

Pagina 73: Fragment: În iesle de boi se născu/ Cel ce toate le făcu/ Pe paisele grâului/ Pe flori dalbe-a fânului/ Ce pari îs prejur de iesle,/ Ce nuiele's printre pari ?/ Sunt nuiele argințele/ Fiul Sfânt e'n fășeșele.

În jos de pagină referințele: Alexiu Viciu și Elena Boronca. «Colinde din Ardeal, Datini de Crăciun și credințe poporane», București, 1914.

«**Încheiere de colindat**» culeasă de Florica a lui Moș Ploaie la Cluj în ziua de 19 Decembrie 2006 (vd. Bibl).

Colo sus păstă răzoare/Tăt un fluture și-o floare/lar nouă pântru colindă «să ne iasă gazda' ntindă/C'o vadră de colăcei/Ca la Caana Galilei/Nu doar că sântem săraci/Și umblăm după colaci/Ci c'așa 'i legea la Români/Și obiceiu bătrân/Să se bucure tot satu/Că s'o născut împăratu.

Versurile de la sfârșitul povestirii sunt parafraza încheierii basmului “Sărăcie la tinerețe și bogăție la bătrânețe”,

Din “Bucoavne și izvoade” de Mihail Lungianu, colecția Cartea satului, 1939, pag. 62. (vd. Bibl) care sună astfel:

D'am spus povestea de zor,

Nimic n'am rămas dator.

Acum să faci și tu bine

Ce-ai auzit de la mine,

Rar și deslușit să spui,

Ca să placă orișicui!

Note explicative asupra numelor proprii, grupate după materie

I. Sfânta Sărbătoare de Crăciun

1. Religie și datini românești.

Micul Dumnezeu: Domnul nostru Iisus Christos, Mântuitorul lumii, cu chip de prunc nou născut.

Mesia: Mântuitor, Cel care salvează, care liberează de păcate pe oamenii care se căiesc și se îndreaptă. Venirea lui pe pământ este prorocită în Vechiul Testament.

Maica Domnului: Prea Curata Fecioară Maria, Mama Domnului nostru Iisus Christos, Născătoare de Dumnezeu.

Sântul (Sfântul) Iosif: Tatăl Crescător al Domnului nostru Iisus Christos și soțul putativ (juridic, dar nu în realitate) al Fecioarei Maria. Tâmplar de meserie. Ocrotitor al familiei. Reprezentat, în picturi, ținând în mână un toiag înflorit.

Betelem (Vicleim, Viflaim): Acum 2000 de ani, sat în Palestina, unde se născuse Regele David din Vechiul Testament. Din familia lui se trăgeau Sfântul Iosif și Fecioara Maria. Ei au venit la Betelem să se înscrie la recensământul ordonat de Roma în timpurile acelea.

«**Mărire întru Cei de Sus și pe pământ pace și bună învoire**»: Verset din Evanghelia (Vestea cea Bună) după Sfântul Luca.

«**Domnului capetele noastre să le plecăm...** »: Frază din Liturghie (Serviciul Divin).

Raiu (Paradis, Eden): În Creștinism, locul unde sălășluiesc după moarte sufletele oamenilor fără păcate alături de sfinți, îngeri, arhangheli.

Iad (Infern): În Creștinism, locul unde sufletele oamenilor păcătoși sunt supuse la groaznice și vecinice casne.

Mag: Mare cărturar, cunoscător al rotațiilor astrelor; cititor în stele; persoană foarte însemnată; craiu (rege).

Moș Ajun: Ziua premergătoare Crăciunului, ziua lui Moș Ajun sau Ajunul Crăciunului (24 Decembrie).

Crăciun: Sfânta Sărbătoare a Nașterii Domnului nostru Iisus Christos, celebrată de creștini în ziua de 25 Decembrie a fiecărui an, este numită de Români Crăciun.

În celelalte limbi romanice (italiana, romandă, franceză, spaniolă, portugheză) se numește Nativitate.

Cuvântul „Crăciun” vine dela cuvântul latin “creatio-creationis” prin forma Creăciune, ca și cuvântul rugăciune, care derivă din rogatio-rogationis. (Enc. Diaconovitch - vd. Bibl).

Datini ancestrale sunt legate de sărbătoarea Crăciunului la Români. Dintre ele, cele mai însemnate sunt: colindatul și irozii (Vicleimul).

Colindă (colind, corindă): În literatura poporană română colindele sunt versuri care cuprind:

- unele dintre ele sentimental religios de preamărire a Nașterii Mântuitorului (lirice);

- altele, povestirea ei (epice).

Toate colindele se sfârșesc printr'o urare. Ele se cântă de grupuri de copii și tineri, la casele creștinilor, începând dela 1 Decembrie («Umblatul cu steaua») și mai ales în seara de Moș Ajun, în Noaptea și Ziua de Crăciun, ca și după aceea până la Bobotează.

«Colindele românești de Crăciun sunt cele mai frumoase dintre cântecele de Crăciun ale tuturor popoarelor vecine» (Bella Bartok).

Vicleimul (Irozii): «Teatru popular românesc, asemănător teatrului religios și misterelor din alte literaturi. În el ni se reprezintă scene dela Nașterea Mântuitorului, din viața sa și din creștinism» (Enc. Minerva 1929 - vd. Bibl).

2. Obiceiuri împrumutate de Români dela străini

Moș Crăciun: personajul închipuit, cu barbă albă și mantie roșie, despre care se spune că aduce copiilor daruri în Noaptea de Crăciun. El a fost inventat și introdus în Occident în sec. al XIX-lea, pe cale și cu interes comercial. De acolo l-au importat Românii.

Moș Crăciun uzurpează datina sărbătoririi Sfântului Nicolae, care în noaptea de 5 spre 6 Decembrie pune în ghețuțele copiilor cumiști un mic dar și în ale celor neascultători o mică nuielușă.

Sfântul Nicolae a trăit cu adevărat în secolul al IV-lea. El era episcop la Myra în Lycia- Asia Minoră, azi Turcia. Era ocrotitorul copiilor și al tinerelor fete sărace. I se atribuie mai multe minuni printre care reînvierea a trei copii uciși.

În Biserica Creștină el este protectorul copiilor.

Pom de Crăciun: „Ramură mare de brad (sau chiar întregul arbore), ce se împodobește cu lumini, beteață, fructe și jucării, în Ajunul Crăciunului, spre bucuria copiilor. Datină introdusă din Occident sau dela Germanii din Țară” (Dic. Candrea și Adamescu, 1931, vd. Bibl).

“In timpul din urmă, s'a introdus și obiceiul Pomului de Crăciun” (Enc. Minerva 1929 vd. Bibl.). La creștini, el este unul din mijloacele de evocare și ilustrare a bucuriei Nașterii Mântuitorului.

II Istorie

1. România

Ștefan al III-lea, Voievod și Domnitor al Moldovei, zis cel Mare. (Aprilie 1457- 2 Iulie 1504) :

Fiu și nepot de Voievod și Domnitor al Moldovei. În timpul domniei lui, a ridicat Voievodatul Moldovei la cel mai mare prestigiu (neatârnată politică internă și externă) și la o bunăstare generală, grație calităților sale politice și militare.

În cei 47 de ani de domnie a înfruntat dușmanii Țării în mai mult de 40 de bătălii. A ctitorit 44 de mănăstiri și biserici.

«A patronat o strălucită și originală epocă de cultură și mai ales de artă bisericească» (Enc. Minerva 1929 vd. Bibl).

A fost numit de Papa Sixtus al IV-lea (1471-1485): «atletul lui Christos».

Este îngropat la Mănăstirea Putna, Bucovina, zidită de el însuși între 1466 și 1470.

Mănăstirea Cetățuia: Frumoasă și puternică mănăstire lângă Iași zidită de Gheorghe Duca Vodă între 1669-1671, după modelul Bisericii Trei Ierarhi din Iași. Aici a fost asediat Mihai Vodă Racoviță la 1616 de Nemții năvălitori în Moldova.

O altă mănăstire cu numele de Cetățuia se află lângă Râmnicu Vâlcea, Oltenia. Ea fost ridicată de Mitropolitul Teodosie în 1680. (Enc. Minerva 1929 vd. Bibl).

2. Italia

Veneția: Oraș din Italia de Nord-Est din zilele noastre și port la Marea Adriatică. El datează din secolul al V-lea. Este construit pe piloți în mijlocul lagunelor. (lagună: suprafață de apă liniștită între litoralul mării și vechiul țărm).

Până la sfârșitul secolului al XVIII-lea a fost o republică neatârnată și o putere maritimă condusă de Dogi (un fel de principii aleși și investiți cu putere ca și absolută). Prin înflorirea culturală și artistică desfășurată timp de secole, Veneția are un rol strălucit în istoria Europei.

Orașul cuprinde bogății arhitectonice și opere de artă extraordinare. Dintre ele fac parte:

Palatul Dogilor: care adăpostește splendide comori ale școlii venețiene de pictură (Tițian, Veronese, Bellini, Giorgione, etc.). Palatul datează din anul 814.

Basilica (Marea Biserică) San Marco: Construită în anul 828 în stil bizantin.

Ștefan cel Mare a avut relații diplomatice și comerciale cu Republica Dogilor.

Domnitorul Român spera în organizarea unei Cruciade cu sprijinul Papei și al Veneției. Însă el a rămas singur în fața primejdiilor. Unele scrisori ale lui Ștefan cel Mare sunt păstrate în arhivele istorice ale Veneției. Publicarea lor ar umple un imens gol în cunoștințele Românilor despre propria lor țară și ale străinilor despre România.

3 Franța

Paris, capitala Franței.

Începuturile ei se află în străvechea așezare a Celților Parisi. După cucerirea romană a Galliei (în anul 52 înainte de Iisus Christos) se numește Luteția. Este salvată de cucerirea hună grație curajului, hotărârii și spiritului de organizare și de sacrificiu al Sfintei Genevieva, patroana Paris-ului. (anul 451).

Devine Capitala Regilor Franței. Arhitectura ei medievală a fost în cea mai mare parte refăcută sub Napoleon al III-lea după planurile Prefectului Haussmann. Modernizarea din ultimii 50 de ani este foarte viu și mereu criticată. Totuși ea prezervează marile mărmuri ale timpurilor trecute, dintre care cităm Palatele: Louvre, Luxemburg, Cel al Invalizilor, Bisericile Saint-Eustache, Saint-Etienne du Mont etc. etc. etc.. Printre ele se numără:

Catedrala Notre-Dame de Paris, începută în 1163 și terminată după aproape 300 de ani de muncă fără preget; generații de meseriași își transmiteau, unii altora, planurile, cunoștințele și experiența. Stilul ei este gotic.

Jardin des Plantes, vechea grădină a Regelui (« Jardin du Roi ») în 1635. Este grădina botanică a Parisului, la care au lucrat savanți de talia lui Buffon, Lamarck și Cuvier. Parisul este supranumit «Orașul Luminilor».

Tratatul de pace după Al Doilea Război Mondial a fost încheiat la Paris în 1947. Prin el se recunoaște pentru a doua oară într'un tratat de pace mondial drepturile istorice ale României asupra Transilvaniei. El nu anulează Pactul Ribbentrop-Molotov din 23 August 1939 prin care Germania lui Hitler și Uniunea Sovietică smulgeau României Bucovina de Nord, Ținutul Herța și Basarabia. (Referință: Basdevant de Nise: «Terres Roumaines contre Vents et Marées», Paris, 1962.

III. Geografie

1 **Punctele cardinale (spațiu)**

Miază de Noapte (Miază- Noapte): punct septentrional sau nord. Locul unde umbra este cea mai mare la amiază - în hemisfera noastră boreală (sau de Miază-Noaptea sau de Nord). Este în fața noastră când avem la stânga apusul și la dreapta răsăritul. Acul magnetic al unei busole indică întotdeauna Miază-Noaptea sau Nordul. Mușchiul de pe copaci la fel.

Miază de Zi (Miază- Zi): Punct meridional sau Sud. Locul însorit toată ziua. Este opus Miază Noapții.

Soare- Răsare (Răsăritul): Orientul. Locul din zare, de unde în zorii zilei se ridică soarele pe bolta cerească.

Soare- Apune (Apusul): Occidentul. Locul din zare unde la sfârșitul zilei soarele se așează să doarmă sau apune.

2 **Orient-Express**

Trenul Orient-Express care străbătea Europa și nu se oprea decât în capitalele Statelor ei. Foarte rapid și luxos. După al Doilea Război Mondial el nu mai circulă în România și nu mai ajunge la București.

IV. Literatură, artă, știință

1 **Scriitori și artiști români.**

Aleksandri, Vasile. Născut la Bacău în 1821, mort la Mircești (Moldova) în 1890.

Poet liric, dramatic și prozator; membru al Academiei Române în 1867.

Om politic, care a expus cauza poporului român și a obținut sprijinul Marilor Puteri în realizarea Unirii Principatelor Române într'un singur stat.

La concursul internațional de creații literare, organizat de Societatea pentru Studiul Limbilor Romanice la Montpellier (Franța) la 22 Mai 1878, se decernează poetului român premiul de poezie pentru Cântecul gintei latine.

În 1866 publică "Poezii populare ale Românilor", o culegere de poezii pe care el o făcea începând din anul 1840.

"Sentimentul naturii, ca și sentimental iubirii, al patriotismului, și al ridiculului (în teatru) sunt cele patru mari coarde ale lirei lui poetice, care a răsunat la orice adiere ce s'a putut deștepta din mișcarea poporului român. A slăvit pentru prima oară și într'o limbă curat românească virtuțile poporului, dragostea de Țară..." (Enc. Diaconovitch vd. Bibl.). Dintre operele sale:

- Versuri: "Doine și Lăcrămioare", Iași, 1852, Paris, 1853 și la scurt timp după aceea, în Marea Britanie, „Mărgăritărele”, "Ostașii noștri", etc

- Proză. Buchetiera din Florența, Însemnări de călătorie, etc.

- Teatru. Lipitorile satului, Despot Vodă, Fântâna Blanduziei, Ovidiu, etc..

Brâncuși, Constantin. Născut la Peștișani, județul Gorj (Oltenia) în 1876 și mort la Paris (Franța) în 1957. Fiu de țăran. Școala de arte și meserii și apoi cea de Belle-Arte la București. În 1906, pleacă la Paris unde își instalează atelierul.

Este unul dintre părinții și dintre cei mai iluștri reprezentanți ai sculpturii secolului al XX-lea. Unanim recunoscut și glorificat în România, Europa și peste Ocean chiar în timpul vieții sale.

«La jumătate de drum între arta figurativă și abstractă, bronzurile și marmorele sale izbesc prin extrema simplificare a formelor riguroase și expresive». (Hachette: Le Dictionnaire de notre temps, Paris, 1993).

Izvoarele de inspirație ale artei lui Brâncuși se găsesc în arta lucrării lemnului și a culturii populare românești.

Operele lui Brâncuși (dintre care o parte se găsesc în România) sunt în marile muzee și colecții ale lumii. Dintre ele amintim: «Pasărea Măiastră», «Cumințenia Pământului», «Cap de Copil», «Pasărea» (multe variante), «Domnișoara Poggy».

Coșbuc, George. Născut la Hordou lângă Năsăud. (Transilvania) în 1866; mort în 1918. Face Facultatea de Litere la Cluj. Adus la București de Titu Maiorescu în 1883. Membru al Academiei Române. A început să scrie poezii încă înainte de la 14 ani, ca elev al Liceului din Năsăud.

«Este poetul cel mai original după Eminescu, de care se deosebește cu desăvârșire prin natura inspirației sale. Poezia acestui țaran ardelean, plină de vigoare și de sănătate este îmbibată de un mare optimism».
(Leo Clarétie, 1913. vd. Bibl.).

Ca și la Alecsandri, inspirația lui este «nemijlocită din izvorul limpede și nesecat al poporului nostru, așa de bogat în simțire și poezie». (Enc. Diaconovitch vd. Bibl.). În opera lui, viața dela țară „se răsfrânge în mod strălucit”. (Enc. Minerva 1929 vd. Bibl.).

Versuri: «Balade și Idile», care a fost o adevărată revelație pentru Români și a stârnit o admirație și o dorință de a citi entuziaste; «Fire de tort», «Ziarul unui Pierde-vară», «Cântece de vitejie».

Traduceri: Divina Comedie (Dante), Iliada și Odiseea (Homer), Eneida (Virgil).

Creangă, Ion. Născut la Humulești, județul Neamț (Moldova) în 1837; mort la Iași (Moldova) în 1889.

Diacon și institutor. Membru al Asociației Literare «Junimea». Ca institutor a lucrat abecedare, cărți de citire și un povățuitor întrebuițate mulți ani în școală.

«Poate fi socotit ca întemeietorul unui fel de scrieri: memoriul poetic» și ca cel mai mare prozator român, în orice caz ca cel mai adânc cunoscător al limbii românești, în același timp ca cel mai curat și mai nealterat tip al țaranului român: vesel, hazliu, satiric și meșter la vorbă, ajuns la cunoștință de carte și înzestrat cu sentimentul artei.» (Enc. Diaconovitch vd. Bibl) «Opera lui Creangă este expresia cea mai curată a geniului românesc poporan» (Enc. Minerva 1929 vd. Bibl).

«Poveștile sale sunt adevărate mărgăritare»: Harap Alb, Soacra cu Trei Nurori, Capra cu Trei Iezi, Dănilă Prepeleac, etc.

Producerea sa proprie: Amintiri din copilărie, Moș Nichifor Coțcariul etc. «sunt bucăți nepieritoare».

În ce privește limba, Creangă este cel mai însemnat scriitor (Enc. Diaconovitch vd. Bibl).

Operele sale au fost traduse în italienește, franțuzește, englezește, obținând în țările respective un deosebit succes.

Lucrarea profesorului Jean Boutière «La vie et l'œuvre de Ion Creangă», publicată la Paris în 1930 este una dintre cele mai profunde analize ale acestor subiecte.

Eminescu, Mihail. Născut în 1850; mort la București în 1889.

Student în filozofie la Viena și la Berlin. Membru al Societății literare «Junimea». Director la Biblioteca din Iași, revizor școlar. Redactor la «Curierul» din Iași și apoi, din 1877, la ziarul «Timpul» din București.

Preocupări multilaterale.

Își iubea neamul cu mare pasiune.

A cules poezii și basme poporane.

«Opera lui Eminescu aduce o bogăție neînchipuită de imagini nouă, o adâncă reflecție, o simțire profundă, o putere de plasticizare neobișnuită, rime neașteptate și pline de efect, un vers majestuos și o limbă cu care a încoronat întreaga dezvoltare a limbii noastre literare neputând fi depășit. Ne-a dat cele mai frumoase pagini de poezie ridicându-se la înălțimi ce rar se găsesc în literatura universală» (Enc. Minerva 1929 vd. Bibl).

«Originalitatea lui este incomparabilă, iar opera lui nemuritoare». (Enc. Diaconovitch).

Sunt cunoscute edițiile poeziilor sale publicate de Maiorescu, Scurtu, Adamescu, Bogdan Duică. Articolele politice s'au publicat în volum separat în editura Minerva Cluj.

Opera lui Eminescu a fost tradusă în mai multe limbi. În Italia în a doua jumătate a secolului XX doamna profesor Rosa del Conte a consacrat întreaga sa viață studiului personalității și operei lui Mihail Eminescu.

Ispirescu, Petre, 1838-1887. (Muntenia).

Mai întâi lucrător tipograf. Apoi director al unei tipografii în București. În această calitate a muncit toată viața sa pentru un singur ideal: răspândirea cunoștințelor istorice și a literaturii române în cercurile cele mai largi.

Îndrăgostit de literatura română, Ispirescu a publicat culegerile sale de creații poporane românești într-o limbă firească și plină de sfătoșie bătrânească datorită căreia a atras atenția publicului și prețuirea lui B.P. Hașdeu, V. Alecsandri, Al. Odobescu, B. Delavrancea. (Enc. Minerva 1929).

Om harnic și modest, pe Ispirescu semna publicațiile sale fără alt nume decât: «Un culegător-tipograf».

«Este unul dintre cei mai buni adunători de literatură poporană ai noștri. Basmele lui sunt adunate din mai toate provinciile românești și redată în limba aproape literară a Bucureștilor». (Enc. Diaconovitch vd. Bibl.).

A cules și a publicat: basme (1874), snoave (1879), ghicitori (1880), jocuri de copii (1885), încercări de scrieri istorice pentru popor: Mihai Viteazul (1876), Ștefan cel Mare (ediție nouă 1907); basme păgânești cu o prefață de Al. Odobescu etc..

Moș Nae este pseudonimul cu care scriitorul și publicistul aromân (Român Macedonean) **Batzaria Nicolae** semna operele sale literare pentru copii.

Născut la Crușova, la nord de Monastir (regiune populată de Români din Macedonia sârbească) în 1874, mort la București în 1952.

După Războiul de Întregire (1916-1918) se stabilește în România. Senator în timpul guvernului Averescu (1920-1921).

A înființat primul ziar aromân «Deșteptarea» la Salonic. A scris «Anecdote populare» în dialectul aromân și nuvele, schițe și romane în limba literară română.

A fost directorul și redactorul revistelor «Dimineața Copiilor» și «Universul Copiilor».

Dintre operele sale literare pentru copii: «Haplea», «Lir și Tibișir» etc. (Enc. Minerva 1929 și Mic Dicț. Enc. 1972 vd. Bibl.).

După 1944, persecutat de regimul impus României de Uniunea Sovietică.

2. Scriitori și inventatori străini

(Enc. Minerva 1929 și Dicț. Hachette 1972 vd. Bibl.)

Cervantes (Miguel de Cervantes Saavedra) (1547-1616). Scriitor spaniol. Soldat cu o viață plină de peripeții, care revenit în țara lui scrie și publică nuvele, comedii, romane dintre care capodopera sa «Don Quijote de la Mancha». Este o lucrare originală și adânc spaniolă în care autorul pictează viața intensă a Spaniei din acel secol, văzută prin spiritual cavaleresc fantasc al eroului, Don Quijote, în contrast cu bunul simț al valetului său Sancho Panza.

Cyrano de Bergerac (Savignen de) ; (1619-1655). Scriitor francez, vestit pentru aventurile lui cavaleriești și scrierile lui fantastice: Imperiile Lunii. De asemenea autor de alte tragedii, comedii și romane.

Munchausen (Karl Hieronymus baron de) (1720-1797). Personajul său vestit pentru snoavele sale fantastice și fanfaronadele sale a fost popularizat de R. E. Raspe în «Aventurile Baronului de Munchausen». (1785) și de Collin d'Harleville în «Monsieur de Crac dans son petit castel». (1791).

Montgolfier (frații: Joseph-Michel de, 1740-1810 și Jacques Etienne, 1745-1799. Industriași francezi, inventatori ai aerostatului (mașină de zburat, naie, corabie, balon de navigat în aer), numit «montgolfière». Frații Montgolfier sunt promotorii navigației aeriene.

V. Ființe închipuite

1. Din literatura poporană românească

Făt-Frumos: erou din basmele și poveștile poporane românești. Este tipul viteazului tânăr, frumos la față și la trup, cu plete lungi și având însușiri morale deosebite: franchețea (sinceritatea) și bunătatea pentru cei slabi și oropsiți. De obicei el urmărește pe o femeie iubită, care se găsește în situații nenorocite și în mari pericole. (Diaconovitch) Pentru ea ca și pentru ideile morale Făt-Frumos se luptă cu zmeii și cu tot felul de ființe rele și iese învingător. (Enc. Diaconovitch vd. Bibl.)

Făt-Frumos este personificarea frumuseții fizice bărbătești, a virtuților morale, a istețimii înnăscute și a triumfului binelui în lupta lui cu răul.

Ileana-Cosinzeana: este întruchiparea frumuseții, grației și farmecului poetic feminin. «Din costiță floarea-i cântă/ O mie de împărați ascultă».

În unele poezii e numită și Sămzeana cu epitetul de «Sora-Soarelui» (Diaconovitch vd. Bibl.).

Pasărea Măiastră: pasăre din lumea basmelor românești, înzestrată cu însușiri miraculoase. Zână Măiastră, ea poate lua diferite chipuri și e înzestrată cu darul vorbirii și cu un viers fermecător. Sculptură celebră de Constantin Brâncuși.

Muma Pădurii: ființă închipuită de poporul român având înfățișarea unei femei bătrâne, foarte urâtă, cu păr lung până în pământ care totdeauna bocește prin pădure. Uneori apare sub alte înfățișări ca de pildă jumătate om și jumătate lemn. Este numită și Mama Huciului, Mama Codrului, Vidma Pădurii, Pădureana sau Păduroaica.

Baba Cloanța (Știrba Baba Cloanța Cotoroața): babă bătrână, urâtă și fără dinți, socotită de popor ca vrăjitoare sau c'ar avea legături cu Necuratul.

Spiridușul: ființă închipuită, mică, iute, năzdrăvană, nevăzută, dar care se poate face văzută. Spiridușul poate ajuta oamenii sau le pune bețe în roate. În general el ajută oamenii buni.

Statu-Palmă-Barbă-Cot: personajul pitic, mic «cât o palmă», cu o barbă «de un cot». Îl întâlnim în basmul «Finul lui Dumnezeu» cules de Mihail Eminescu.

Setilă: uriaș care de sete soarbe apa râurilor și a pâraielor, dar oricât ar bea tot rămâne însetat.

Flămânzilă: personaj care oricât ar mânca tot rămâne flămând.

Strâmbă-Lemne: un fel de uriaș, despre care se povestește că strâmbă lemne (copaci).

Sfarmă-Piatră: un uriaș care în poveștile și legendele românești sfarmă stâncile și pietrele ca să tulbure pâraiele. «Sfarmă-Piatră», cu largi pasuri, calcă munte după munte» (V. Alecsandri).

Sgriburilă: un uriaș din poveștile românești care este personificarea iernii sau a frigului identic cu Frigurilă. Lângă un foc mare el tremură totdeauna de frig.

Păcală: personaj din basmele și snoavele românești, din fire netrebnic, prost, dar șiret; uneori el face toate pe dos și își bate joc de toată lumea; are de tovarăș pe Tândală sau Pepelea, cu care se aseamănă și se identifică de multe ori. Se zice «Păcală» unui om glumeț și poznaș.

Tândală: tovarășul de năsbătie a lui Păcală cu care se aseamănă și de multe ori se identifică.

(Caracterizările acestor personaje sunt luate din Enc. Diaconovitch vd. Bibl.).

2. Din literaturi străine

Don Quijote de la Mancha: eroul principal al capodoperei literare cu același nume de Cervantes. Cavaler medieval însuflețit de idealuri nobile. El pornește în căutarea oamenilor năpăstuiți pentru a-i scoate din necaz, dar, lipsit cu totul de simțul realității, devine eroul unor situații comice și burlești. Don Quijote are aspectul unui bărbat înalt, slab, ascetic, numai piele și oase.

Rosinanta: celebra iapă nemâncată, slăbănoagă, pe care el călărește.

Sancho Panza: valetul, scutierul fricos al lui Don Quijote. Este contrastul stăpânului său. Scund, rotofei, mândăcios, dar cu bunul simț al omului din popor. **Ionel și Mărioara**, traducerea română a basmului

„Hänsel und Gretel“ de frații Grimm (Jakob-Lugwig și Wilhelm), filologi germani, culegători de vechi povestiri și legende germane, care au arătat importanța folklorului (sec. Al XIX-lea). Inspirat de această poveste, compozitorul Engelbert Humperdinck (1854-1921) a compus opera-feeerie cu același nume.

1. Mitologia greacă și romană

Bacchus la Romani, Dionisos la Greci: Zeul naturii, al plăcerilor lumești, al culturii viței de vie și al vinului.

Echo la Greci: o nimfă a apelor și a pădurilor; prefăcută în stâncă de Hera, mama Zeilor și condamnată să repete ultimele cuvinte ale celor care vorbesc; este personificarea fenomenului sonor de repetiție a unui sunet prin reflectare.

Mai- Marele- Vânturilor: nume românesc dat lui Eol, zeul vânturilor la Greci și la Romani (Eolus). El dezlănțuie furtunile.

A primit în sălașul său pe Ulisse, eroul Odiseei lui Homer căruia i-a dat, închise într'un burduf, toate vânturile potrivnice navigării sale spre Itaca, patria lui.

(Referințe luate din Enc. Minerva 1829 și Dicț. Hachette 1992, a vedea Bibliografia).

MIC VOCABULAR

1. Locuțiuni idiomatice

(expresii sau construcții în puține cuvinte din care se desprinde o idee, o gândire, o faptă, o imagine, specific limbii române)

Bob de zăbavă (un): o foarte mică întârziere.

A se crăpa de ziuă: a se îngâna ziua cu noaptea; a începe să se destrame întunericul (înainte de răsăritul soarelui).

A citi ca pisica în călindar: se zice de cineva care, neștiind prea bine să citească, ar vrea să arate că știe.

A da sfoară în țară: a trimite știri, cu repeziciune, în toate unghiurile Țării.

A da binețe: a spune bună ziua!

Un du-te vino: a pleca și a veni în același loc în mod repetat.

Este un făcut: lucrurile se petrec ca și când ar fi un farmec făcut de ființe nevăzute.

A lega burduf: a lega foarte strâns cum se leagă burduful umplut cu brânză.

Numai ochi și urechi: a asculta și privi cu o foarte mare atenție.

Pe picior de bătaie: a fi gata de luptă în orice clipă.

Pisica toarce: se zice de zgomotul domol asemănător unei sfârâituri de fus în timpul torsului, pe care-l face pisica la odihnă.

A tăia firul în patru: a cerceta cu de-amănuntul și în adâncime vorbe, fapte, idei.

A vântura știrea: a o duce în toate direcțiile ca vânturile.

A zice din frunză: a cânta din frunză ca dintr'un instrument muzical.

A sta în cumpănă: a șovăi, a se îndoi, a nu ști ce să faci.

1. Nume comune

A. Aceros-aceroasă adj: ascuțit ca acul (frunză de brad).

Adăsta, a v: a aștepta.

Amfitrion-amfitrioni s.m: persoană care primește invitați la cină.

Anina, a se v: a se agăța.

Arumi (aromi) v: a fi amețit ca de o aromă plăcută.

C. Capă-cape s. f: pelerină, mantie.

Căpșoară – căpșoare s.f: căciuliță, bonețică.

Conviv-convivi s.m: invitat la masă.

D. Dupănel-dupăneles. n: catifea.

E. Efemer- efemeră adj. : de foarte scurtă durată.

Efluviu-efluvii s.n: undă de mireisme.

F. Fald-falduri s.n: mare cută a unei draperii, mantii.

Fondant: gerunziul verbului franțuzesc «fondre» = a topi.

G. Grădea-grădele s.f: nua din care se împletesc gardurile la țară.

H. Hlamidă-hlamide s.f: mantie împărătească.

I. Imemorial adj.: din timpuri atât de vechi încât nu ne mai aducem aminte de ele.

A incrusta v.: a încorpora un mic obiect într'o materie care se solidifică.

Iz- izuri s.n: mireasmă suavă.

J. Jargon-jargoane s.n: fel de a vorbi pestrîț, incorect și ridicul.

L. Luminiscentă-luminiscente s.f: lumină slabă în întuneric.

Lustru-lustre s.n: o perioadă de timp de cinci ani.

M. Mișel-mișea adj: fricos care fuge de răspundere, își lasă aproapele în pericol ca să se salveze pe sine.

A mocni v.: a arde încet.

Mreață-mreje s.f: farmec.

N. Nacelă- nacele s.f: mica imbarcațiune atașată cu corzi unei montgolfiere (balon).

Nevolnic-nevolnică adj.: om fără voință, incapabil să înfăptuiască ceva.

Noimă-noime s.f: rost, înțeles, sens.

O. Obidit- obidită adj.: împilat, asuprit.
Odoare- odori s.f: miros.
P. Păioară-păioare s.f: diminutiv de la pai.
Păiță- păițe s.f: diminutiv dela pai.
Pară-pere s.f: Limbă de foc.
A păsui v.: a îngădui un timp mai lung pentru efectuarea unui lucru decât cel prevăzut, a conceda.
Partitură-partituri s.f : caiet cu note muzicale care servește instrumentiștilor și cântăreților.
Pepită- pepite s.f : bucățică de aur care se află în regiunile aurifere, în ape și în nisip.
Plămadă- plămade s.f: aluat care conține fermentul pentru creșterea pâinii.
Plociune-plociuni s.m: par.
Posteritate- posterități s.f: toate generațiile care vor veni după noi.
Praznic-praznice s.n: sărbătoare religioasă și ospățul dat în cinstea ei.
A se prosterna v.: a se închina adânc.
Prevenitor-prevenitoare adj.: politicos, grijuliu.
R. Reverență- reverențe s.f: plecăciune.
S. A săgeta cu privirea loc. idiomatică : a trimite priviri aprige și ascuțite.
„Sânge albastru”: de viță nobilă.
Sceptru-sceptre s.n: obiect care simbolizează autoritatea ținut în mână de regi și împărați.
Scintilare-scintilări s.f: lumină vibratorie.
Somptuos-somptuoasă adj. : lux magnific și costisitor.
A scruta v.: a privi în depărtare cu ochi de vultur.
Simpatie-simpatii s.f: simțământul de a agreea pe cineva.
Spiță- spițe s.f: ramură ereditară.
Splendid-splendidă adj.: strălucitor de frumos.
Statornicie-statornicii s.f: credincios în simțăminte și perseverent în acțiuni.
A sticli v.: a luci.
Stil-stiluri s.n: fel de a scrie, de a construi, de a crea, propriu artiștilor literari și plastici, mijloc de exprimare a unui artist.
Stra-straie s.n: îmbrăcămintă, haină, vestminte.
Suav-suavă adj.: ușor, delicat, care nu izbește.
T. Talant-talantși s.m: monedă în Palestina pe timpul Domnului nostru Iisus Christos; din el derivă cuvântul talent în franțuzește care înseamnă o însușire dăruită de Dumnezeu.
A ticlui v.: a face ceva cu dibăcie.
Tipsie-tipsii s.f: tavă.
U. Unanim-unanimă adj.: într'o adunare lipsa de păreri diferite, a fi cu toții în același gând, de aceeași părere.(din latină unus animus, ca și când am avea toți un singur suflet).
V. Volbură- volburi s.f: mărirea norilor în forme ample și rotunjite în timpul unei furtuni, nouri învolburăți.
Voluntar-voluntară s.m: persoana care face de bună voie o acțiune.

BIBLIOGRAFIE

I. Studii istorice, etnografice, literare- în ordinea alfabetică a numelor autorilor.

1. – **CLARETIE**, Léo: "Feuilles de route en Roumanie- La Roumanie intellectuelle". Paris. Bibliothèque Internationale d'Edition E. Sansot. 1913 (dată de editare dedusă din conținutul cărții)
- 2.- **CIOCULESCU**, Șerban; **STREINU**, Vladimir și **VIANU**, Tudor: «Istoria Literaturii Române Moderne»- subcapitolul «Eminescu» . Editura Eminescu, București. «Volum tipărit în timpul bombardamentelor asupra Bucureștiului din 1944». Reeditat «cu rețușe necesare vechiului text» la București în 1971 și în 1985.
- 3.- **ELIADE**, Mircea: «Folkorul ca element de cunoaștere». Revista Fundațiilor Regale, Anul IV, 1 Aprilie 1937, nr.4, paginile 137-152.
- 4.- **ELIADE**, „Mircea: Los Rumanos”, Editura Stylos, Madrid, 1942. Mic opuscul, în care este rezumată istoria, religia, viziunea și creația literară anonimă a poporului român.
- 5.**GIURESCU**, C., Constantin: „Istoria Românilor”. Vol. II, partea a doua. Dela Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun la Mihai Viteazul. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. București, Fundația pentru literatură și artă, Regele Carol al II-lea, 1940.
6. **IORGA**, Nicolae: Istoria Românilor», Vol. IV- Cavalerii. București, 1937.
- 7.**MEHEDINTI-SOVEJA**, S.: „Creștinismul românesc” - Adaos la „Caracterizarea etnografică a poporului român”, Editura Cugetarea-Georgescu-Delafraș. București, IV. 1940.
- 8.**SIMIONESCU**, Ion: „Tinere, cunoașteți neamul!”. Editura Cartea Românească. București. Mai 1941.

II. Basme și Colinde - în ordinea alfabetică a numerelor autorilor

1. **AL LUPULUI**, Nicolae: „Povestiri Oltenești”, colecția „Cartea Satului”, Editura Fundația Regele Mihai I, București, 1928.
2. **EMINESCU**, Mihail: „Basme”, publicate de Editura Ion Creangă în colecția „Biblioteca pentru toți copiii”, îngrijită de Tiberiu Utan. București, 1970.

Basme în proză: Făt-Frumos din Lacrimă, cules de Eminescu în ținutul Bihorului. Călin Nebunul, Frumoasa Lumii, Borta Vântului, Finul lui Dumnezeu.

Basme în versuri: Călin Nebunul, Frumoasa Lumii, Fragment din Fata'n Grădina de Aur, după basmul cules de Kunisch, care a inspirat lui Eminescu poezia Luceafărul. Miron și Frumoasa fără cap, după un basm cules de Kunisch.

Călin - file de poveste.

3. LUNGIANU, Mihail: «Bucoavne și izvoade», colecția «Cartea Satului», scoasă de Fundația culturală regală «Principele Carol», Ediția I, București, 1939.

4. MEHEDINTI-SOVEJA, S.: «Creștinismul românesc», Editura Cugetarea Georgescu-Delafras. București IV, 1940, paginile 72 și 73.

5. MIREA, I., Ilie: «Carte cu colinde, Căntece de Stea, Plugușoare, Vicleime, Sorcove, etc.», Ediția a doua. Editura Georgescu-Delafras București IV 1942.

Prefață scrisă de Mirea, I., ILIE, învățător, Brăila, Str. Grației, nr. 31, 7 Ianuarie, 1940 pentru Ediția întâia.

Extras: «Toată grija mea s'a îndreptat către scopul ca această colecție să fie cât mai sistematizată, mai selecționată și dacă se poate spune cât mai completă și mai potrivită pentru vâstarele noastre».

6. «INCHEIERE DE COLINDAT», culeasă de Florica A lui Moș Ploaie în incinta Episcopiei Ortodoxe din Cluj la 19.XII. 2006, dela **POPAN Gabriela** și **IGNAT Iulia**, studente la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj cărora le-a fost transmisă prin viu grai de **familia FEDERAN** din satul COASTA-FELEAC- comuna BONTIDA, județul Cluj.

III. Dicționare și Enciclopedii, în ordinea cronologică a edițiilor.

1. ENCICLOPEDIA ROMÂNĂ, publicată din Însărcinarea și sub Auspiciile Asociației pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român de Doctor C. **DIACONOVITCH**, Sibiu, Editura și tiparul lui W. Krafft. Tomul I, anul 1898; Tomul al II-lea, anul 1900; Tomul al III-lea, anul 1904.

2. ETHYMOLOGICUM MAGNUM de Bogdan Petriceicu **HASDEU**.

3. DICTIONARUL ETIMOLOGICO-SEMANTIC AL LIMBII ROMÂNE de Alexandru **REZMERITA**, Institutul de Editură « Ramuri », Craiova, anul 1924.

4. «MINERVA» - ENCICLOPEDIA ROMÂNĂ, CLUJ, 1929.

5. DICTIONARUL ENCICLOPEDIC ILUSTRAT «CARTEA ROMÂNEASCĂ» de I. Aurel **CANDREA**, profesor la Facultatea de Litere din București și Gh. **ADAMESCU**, Profesor, membru corespondent al Academiei Române. Editura Cartea Românească, S.A., București, anul 1931.

Partea I-a: Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi de I. Aurel **CANDREA**.

Partea a II-a : Dicționarul Istoric și Geografic Universal de G.H. Adamescu.

6. DICTIONARUL LIMBII ROMÂNEȘTI (Etimologii, Înțelesuri, Exemple, Citațiuni, Arahaisme, Neologisme, Provincialisme) de **SCRIBAN**, August. Ediția Întâia, Institutul de Arte Grafice «Presa bună», Iași, anul 1939.

7. DICTIONARUL LIMBII ROMÂNE LITERARE CONTEMPORANE. Academia Republicii Populare Române, Editura Academiei Republicii Populare Române, București.

Volumul I : A-C, anul 1955. Vol al II-lea: D-L, anul 1956; Vol. al III-lea: M-R, anul 1957; Vol al IV-lea: S-Z, anul 1957.

8. The Concise OXFORD DICTIONARY of current English, edited by H.W. Fowler and F.G. Fowler, based on The Oxford Dictionary fifth edition: (1964); reprinted 1969.

OXFORD AT the CLARENDON PRESS

9. MIC DICȚIONAR ENCICLOPEDIC. Editura Enciclopedia Română, București, anul 1972.

10. DICTIONARUL EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE. Academia Republicii Socialiste Române, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, București, anul 1975.

11. HACHETTE, LE DICTIONNAIRE DE NOTRE TEMPS. IV-ième édition. Paris, 1992.

12. NOUL DICȚIONAR DE NEOLOGISME de Florin **MARCU**, Editura Academia Română, București, anul 1997.

Abreviațiuni

Bibl.- bibliografie ; Dic.- dicționar; Enc.- enciclopedie; Adj.- adjectiv; s.f: substantiv feminin; s.m.: substantiv masculin; s.n.- substantiv neutru, v.- verb.

Tabla de materii

Cuvânt înainte

O petrecere de Crăciun

Schimb de scrisori între prieteni de demult

Povestirea

E seara de Moș Ajun

Minunea de la Betleem

Brațele tale sunt încărcate de odoare, «Pom de Crăciun»

Straiul tău pare a fi cusut cu licări de licurici

E ziua Sărbătorii Sfinte de Crăciun

Înceiere

Reproducerea integrală a colindelor din care sunt extrase citate

Note explicative asupra numelor proprii grupate după materie

I. Sfânta Sărbătoare de Crăciun

II. Istorie

1. România

2. Italia

3. Franța

III. Geografie

1. Punctele cardinale

2. «Orient-Express »

IV. Literatură, artă, știință

1. Scriitori și artiști români

2. Scriitori și artiști străini

V. Ființe închipuite

1. Din literatura poporană românească

2. Din literaturi străine

Mic vocabular

1. Locuțiuni idiomatice

2. Nume comune

Bibliografie

I. Studii istorice, etnografice, literare

II. Basme și colinde

III. Dicționare și enciclopedii

C. D. (România)